

Dividendele demografice și potențialul Republicii Moldova de a le atinge

Adrian Lupusor
Director executiv, Expert-Grup
adrian@expert-grup.org

Despre Conturile Nationale de Transfer (CNT)

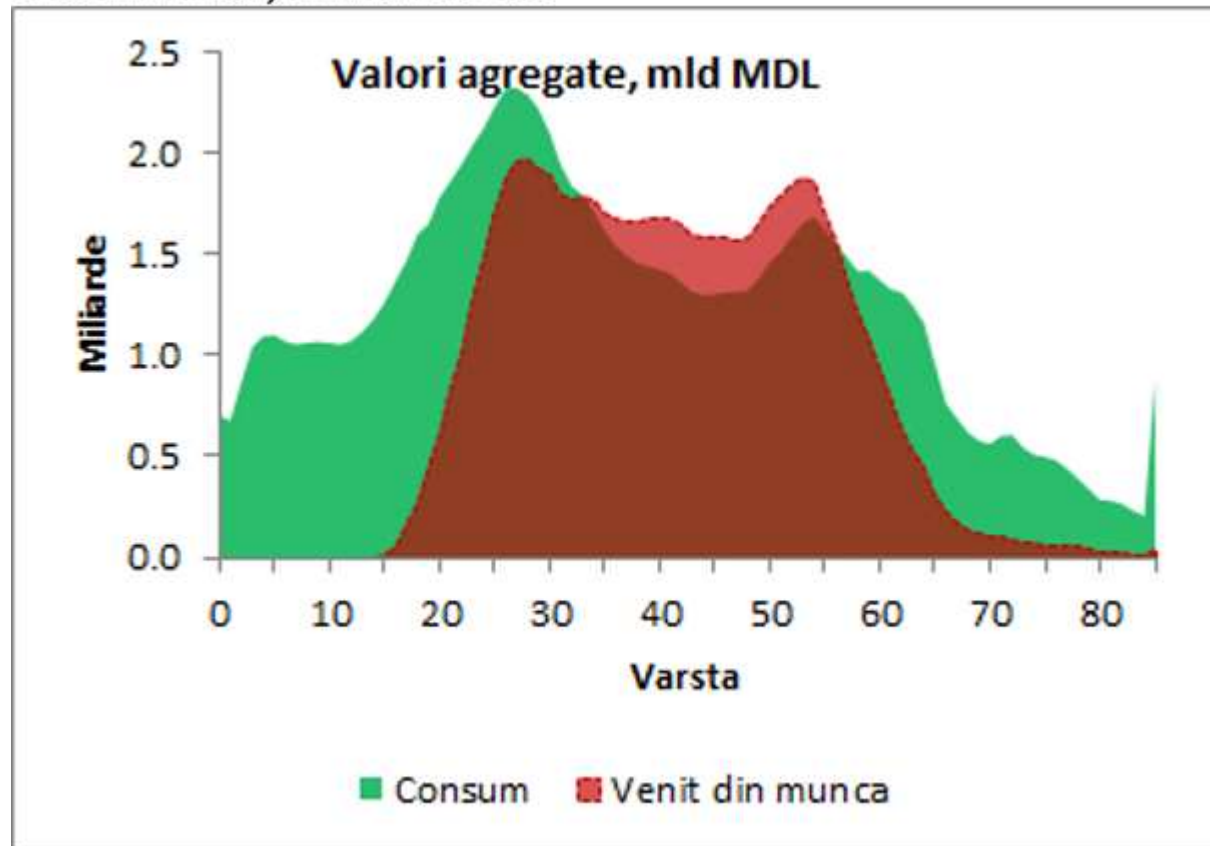
- ▶ În 2017, UNFPA Moldova și Expert-Grup au lansat studiul privind Conturile Naționale de Transfer pentru Republica Moldova.
- ▶ Concept inovativ, care permite analiza riguroasă a implicațiilor economice în urma schimbărilor demografice.
- ▶ **Conceptul CNT:**
 - ▶ Consumul și veniturile oamenilor variază în funcție de vârstă
 - ▶ Ciclul de viață economică: copiii, tinerii și vârstnicii consumă mai mult decât produc (deficit al ciclului de viață); persoanele apte de muncă generează surplusuri a ciclului de viață.
 - ▶ Surplusurile ciclului de viață sunt folosite pentru a finanța deficitele.
 - ▶ Atunci când surplusurile sunt prea mici în raport cu deficitele, se recurge la economisiri, credite, transferuri de la bugetul de stat sau alte surse (remiteri).

Importanța CNT

- ▶ Modelarea impactului îmbătrânirii demografice asupra economiei, finanțelor publice, investițiilor și consumului.
- ▶ Definirea opțiunilor de politici pentru valorificarea oportunităților dividendelor demografice și atenuarea costurilor tranzițiilor demografice.

Situația demografică, în paralel cu economia slabă a determinat un deficit sporit al ciclului de viață

Profilul agregat de vârstă al consumului și venitului din muncă, miliarde lei

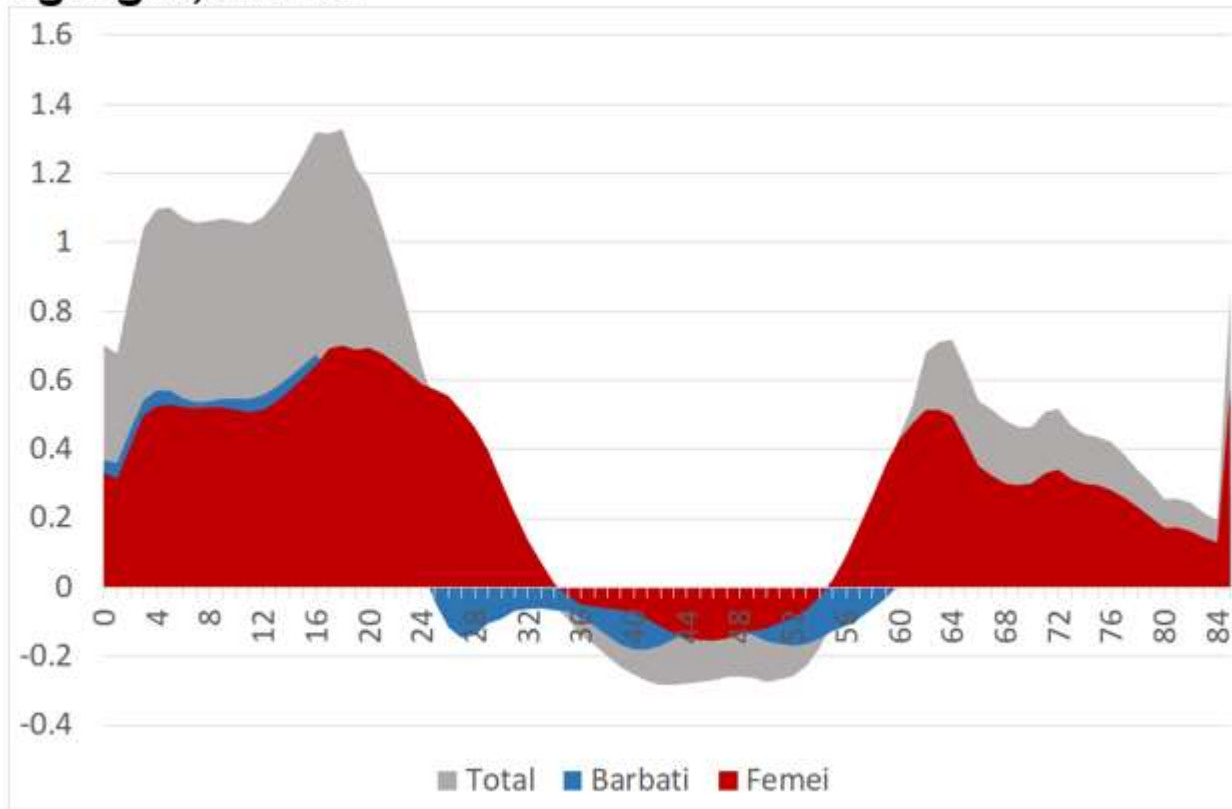

Sursa: CNT în Republica Moldova.

- ▶ Deficitul ciclului de viață este de 36 miliarde de lei și pare destul de mare în comparație cu alte țări.
- ▶ Doar populația cu vârstă cuprinsă între 34 și 56 de ani înregistrează un surplus al ciclului de viață - o perioadă foarte scurtă în comparație cu alte țări.
- ▶ Presiuni majore asupra economiei, care vor crește odată cu îmbătrânirea populației.

Femeile acumulează un deficit mai sporit al ciclului de viață, față de bărbați

Profilul de vârstă al deficitului ciclului de viață, agregat, mii lei

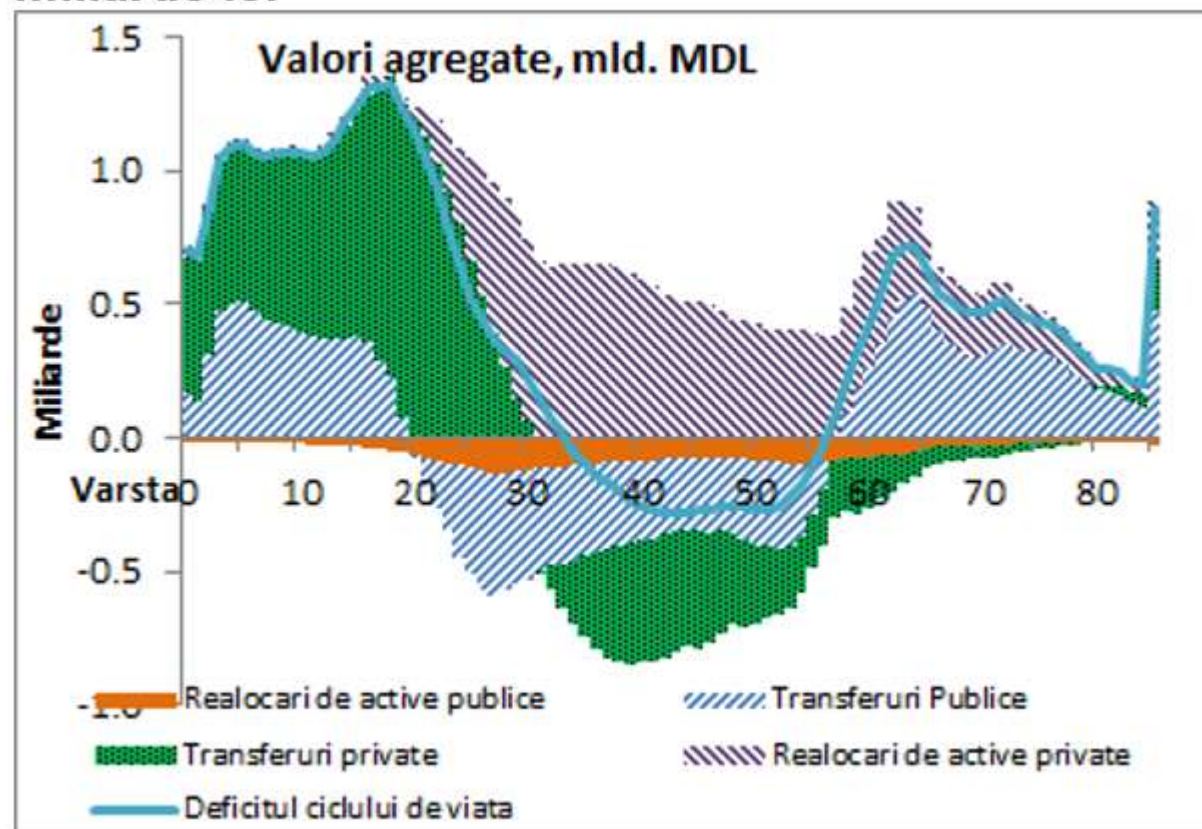

Sursa: CNT în Republica Moldova

- ▶ Femeile acumulează surplus doar la vârstele cuprinse între 35 și 54 de ani.
- ▶ Bărbații acumulează surplus într-o perioadă aproape de două ori mai mare: 25 și 59 de ani.
- ▶ Creșterea limitei de vârstă la pensionare pentru femei va atenua din aceste diferențe.
- ▶ Totuși, accentul trebuie pus pe abilitarea economică, în special a femeilor.

Cum se finanțează deficitul ciclului de viață

Finanțarea deficitului ciclului de viață după surse, miliarde lei

Sursa: CNT în Republica Moldova

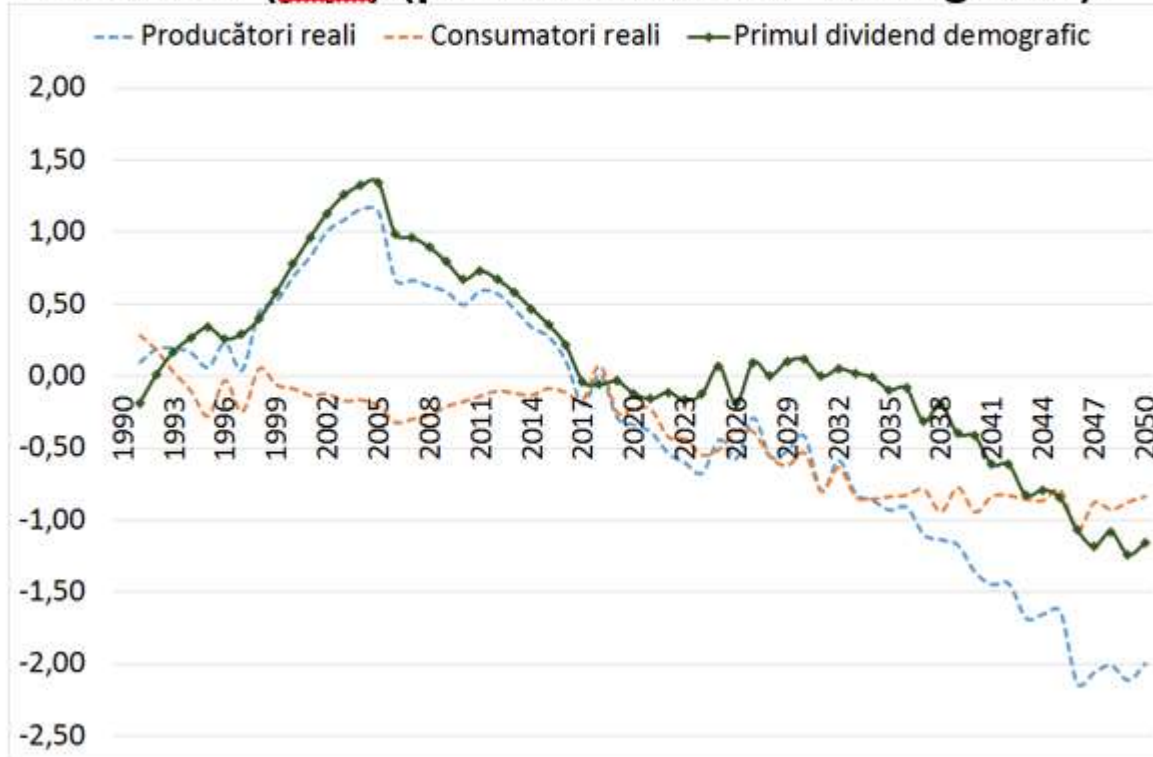
- ▶ **Vârste timpurii:** transferuri private (transferurile inter-gospodării, inclusiv remiteri, pentru a finanța consumul de educație).
- ▶ **Vârste înaintate:** transferuri publice și economisiri (pensii pentru a finanța consumul, în special a serviciilor de sănătate).
- ▶ Îmbătrânirea populației va pune presiuni sporite asupra sistemului de asigurări sociale.

Are Moldova dividende demografice pozitive și cum pot fi explorate?

- ▶ Dividendul demografic pozitiv are loc atunci când schimbările demografice generează creștere economică.
- ▶ Distingem 2 tipuri de dividende demografice:
 - ▶ **Primul dividend demografic:** numărul producătorilor efectivi (care contribuie la creșterea economică) crește mai rapid decât numărul consumatorilor efectivi (care consumă creșterea economică).
 - ▶ **Al doilea dividend demografic:** îmbătrânirea populației stimulează înclinația spre a economisi, fapt ce creează condiții pentru investiții.

Tranziția demografică aduce atât provocări, cât și oportunități

Rata de creștere a producătorilor reali (%), consumatorilor reali (%) și diferența dintre cele două rate (p.p.) (primul dividend demografic).

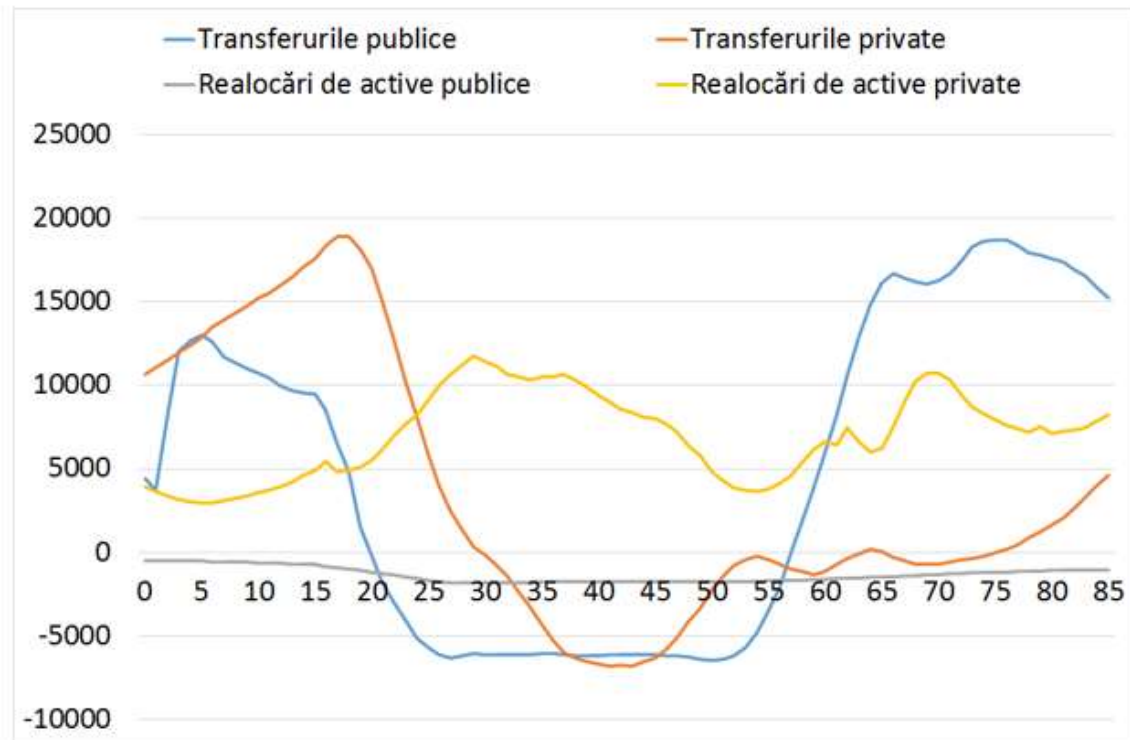
Sursa: Estimările autorilor

- ▶ **Provocare:** Moldova ratează gradual oportunitatea primului dividend demografic.
- ▶ **Oportunitate:** creșterea profilului de vârstă a „producătorilor” efectivi creează oportunități pentru creșterea economisirilor și investițiilor.

Oportunitatea celui de-al doilea dividend demografic (i)

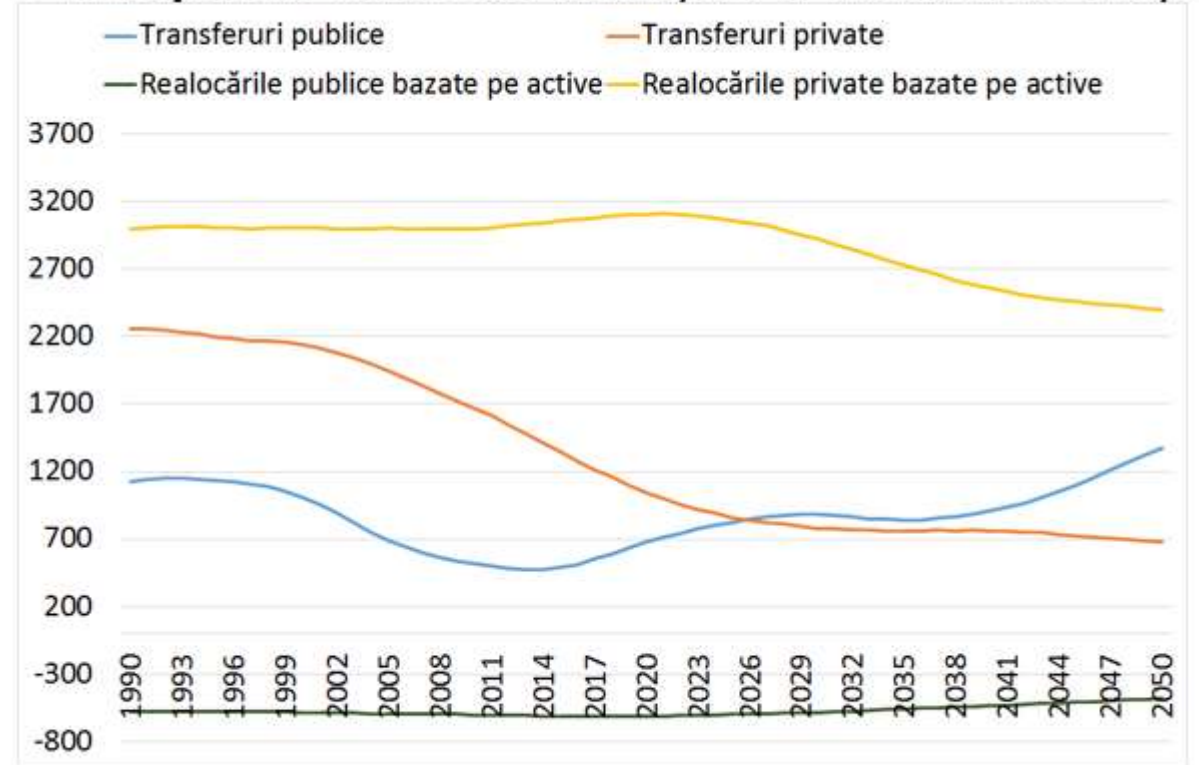
Realocările de active private sunt principala sursă de finanțare a deficitului ciclului de viață, acestea fiind maxime în perioada economic activă.

Distribuția realocărilor pe vârste, 2014, în lei, per capita

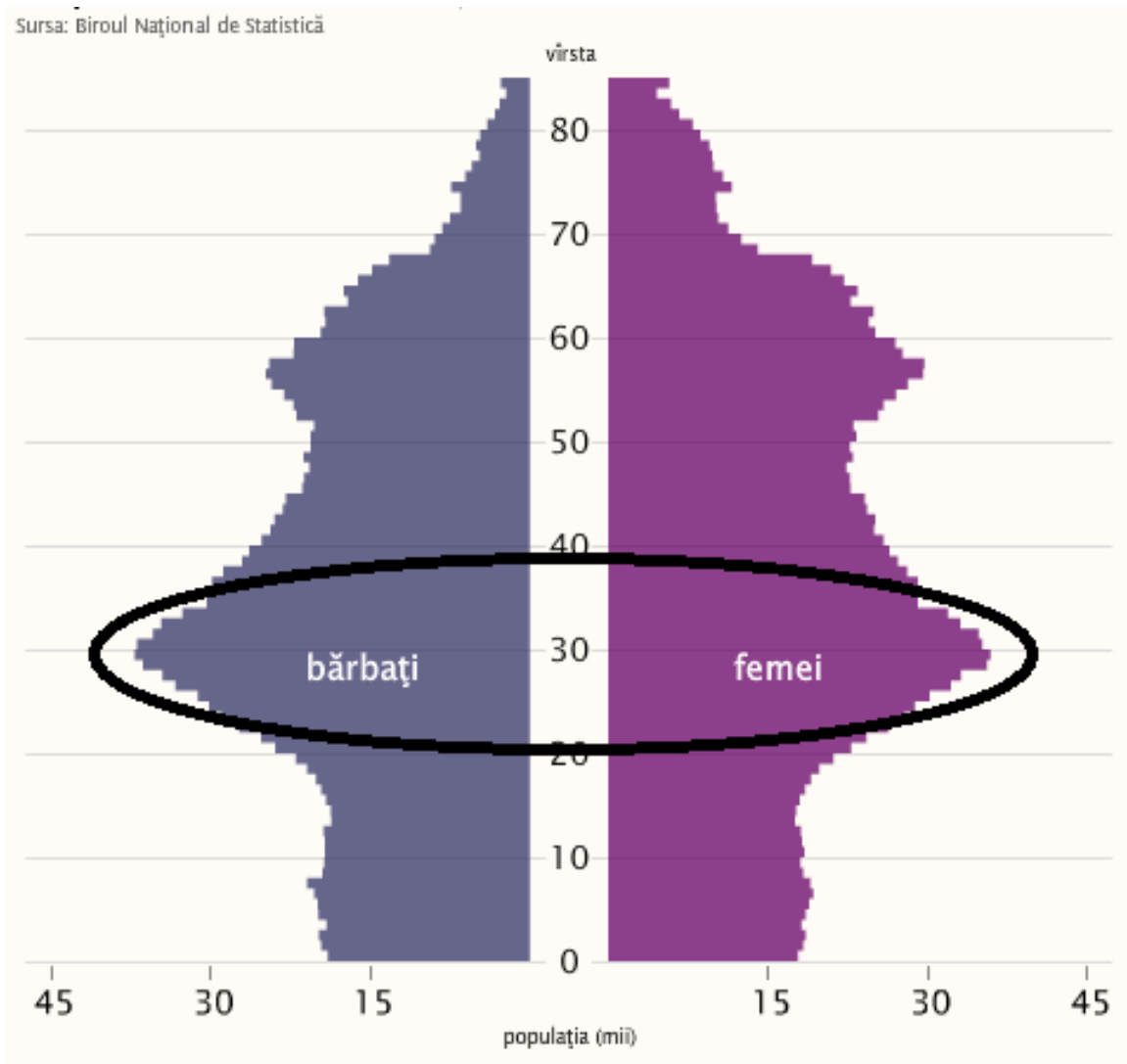
Sursa: Estimările autorilor

Principalele surse de finanțare a ciclului de viață

Sursa: CNT în Republica Moldova

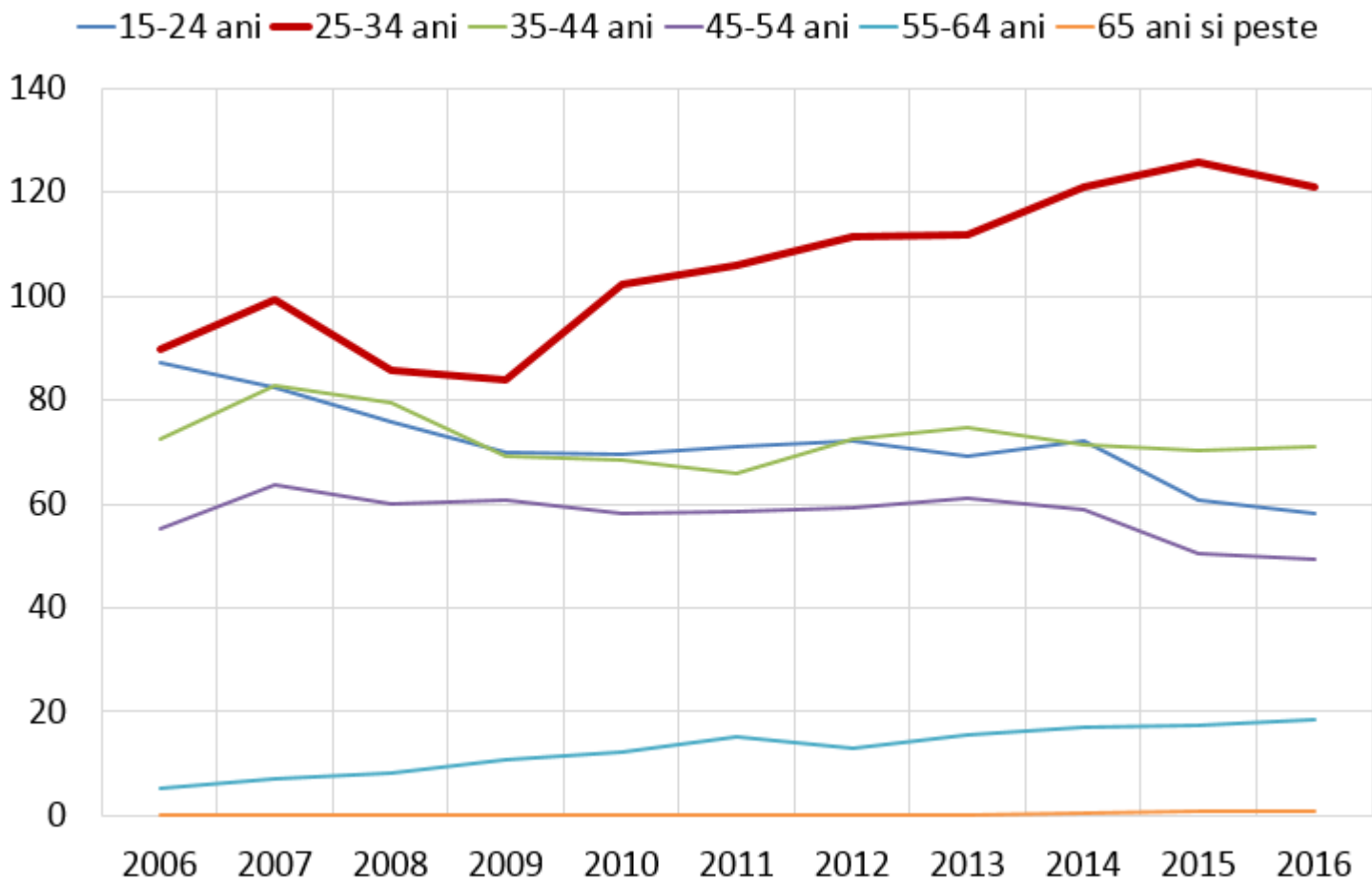
Oportunitatea celui de-al doilea dividend demografic (ii)

- ▶ Cea mai voluminoasă cohortă a populației este cuprinsă între 25-35 ani.
- ▶ Constituie principalul potențial demografic și economic al țării.
- ▶ Cea mai fertilă perioadă din punct de vedere demografic și economic.
- ▶ Oportunități pentru creșterea surplusurilor ciclului de viață și a investițiilor.

... fără condițiile necesare, acești oameni vor emigra.

Populația de 15 ani și peste, aflată la lucru sau în căutare de lucru, în străinătate, mii oameni.

Sursa: BNS

- ▶ Populația din grupa de vârstă care prezintă principalul potențial demografic și economic al țării a emigrat cel mai activ în ultimii ani.
- ▶ Riscuri de ratare a dividendului demografic și erodare definitivă a potențialului de dezvoltare a țării.

Concluziile de bază

- ▶ Tranziția demografică nu reprezintă neapărat riscuri, dar și oportunități de dezvoltare.
- ▶ În cazul Republicii Moldova, există oportunități reale de valorificare a oportunităților tranziției demografice, din perspectiva celui de-al doilea dividend demografic.
- ▶ Accentul urmează să fie pus pe populația de 25-35 de ani, care reprezintă principalul potențial demografic și economic al țării.
- ▶ Republica Moldova are o fereastră de oportunitate demografică inedită și temporară. Fără condițiile necesare, potențialul de dezvoltare va fi compromis, având în vedere mobilitatea sporită a acestei grupe de vârstă.

Priorități de politici țintite spre tineri

- ▶ Politicile publice trebuie să pună un accent mai sporit pe crearea condițiilor pentru ca tinerii să-și poată realiza pe deplin ambițiile personale și profesionale în țară.
- ▶ Extinderea accesului tinerilor la oportunități economice:
 - ▶ Stimularea ocupării în rândul tinerilor
 - ▶ Stimularea antreprenorialului în rândul tinerilor
- ▶ Stimularea accesului tinerilor la programe ipotecare și alte instrumente de finanțare.
- ▶ Susținerea planificării familiei și protejarea sănătății reproductive.
- ▶ Creșterea investițiilor în ocrotirea sănătății și educația copiilor și tinerilor.

Priorități de politici orizontale

- ▶ Extinderea perioadelor productive a ciclului de viață (ex: creșterea vârstei de pensionare).
- ▶ Stimularea productivității muncii, prin ameliorarea climatului investițional, stimularea transferului de tehnologii și inovații.
- ▶ Sporirea rezilienței și integrității sistemului financiar.
- ▶ Dezvoltarea pieței de capital și a instrumentelor de investiții și economisire.
- ▶ Dezvoltarea sistemului de pensii multi-pilon.

Vă mulțumesc pentru atenție.

Adrian Lupușor
Director executiv, Expert-Grup
adrian@expert-grup.org